

KONSORTIORYHMÄN KOKOUSKUTSU / ESITYSLISTA

Aika 26.5.2010 klo 13.00–16.00

Paikka Kansalliskirjasto, Fabianian auditorio, Yliopistokatu 1, 2. krs

Läsnä Ari Muhonen, ylikirjastonhoitaja, Aalto-yliopisto, puheenjohtaja
Tarja Koskimies, kirjastonjohtaja, Seinäjoen ammattikorkeakoulu
Minna Liikala, yksikön päällikkö, Terveysten- ja hyvinvoinnin laitos
Sinikka Luokkanen, tietopalvelupäällikkö, Hämeen ammattikorkeakoulu
Riitta Lähdemäki, palvelupäällikkö, Valtion teknillinen tutkimuskeskus
Virva Nousiainen-Hiiri, toimistopäällikkö, Helsingin kaupunginkirjasto-
keskuskirjasto
Pirjo Rajakiili, kirjastonjohtaja, Helsingin yliopisto
Liisa Rossi, palvelupäällikkö, Kuopion kaupunginkirjasto - Pohjois-Savon maakun-
takirjasto
Arja Tuuliniemi, erikoissuunnittelija, Kansalliskirjasto/FinELib
Anu Sohlman, taloussihteeri, Kansalliskirjasto, sihteeri

Asiantuntijat

Väinö Ala-Härkönen, Kansalliskirjasto
Paula Mikkonen, Kansalliskirjasto
Iina Peltonen, Kansalliskirjasto
Toni Vesterinen, Kansalliskirjasto

Poissa

Esityslista

1. Kokouksen avaus, osallistujien toteaminen ja esityslistan hyväksyminen

Esitys:

Todetaan osallistujat. Hyväksyttäneen esityslista. Tiedoksi konsortior ryhmän edelli-
sen kokouksen pöytäkirja. (Liite 1)

2. Kirjastoverkkopalvelujen kirjastoille suunnatun palvelukyselyn tuloksia FinELibin osalta

Kansalliskirjaston kirjastoverkkopalveluiden asiakaskirjastoille suunnattu kysely to-
teutettiin 1.3 - 11.4.2010. Vuoden 2010 palvelukyselyyn vastasi 595 kirjastoam-
mattilaista. Puolet vastaajista työskentelee yleisissä kirjastoissa, runsas neljännes
yliopistokirjastoissa. Vastausten määrä oli jonkin verran pienempi kuin edellisessä
vuonna 2008 toteutetussa kyselyssä. Kaikki vastaajat eivät vastanneet kaikkiin ky-
symyksiin.

FinELib-palveluyksikkö on analysoinut kyselyä FinELib-palvelujen (Nelli-portaali ja
elektronisten aineistojen hankinta) osalta. Avoimien vastausten osalta analyysi on
vielä kesken. Nelli-portaali on kirjastoverkkopalveluiden tunnetuin palvelu, 96 %

vastaajista ilmoitti tuntevansa palvelun. Elektronisten aineistojen hankintaa (FinE-Lib) tunsi 89 % vastaajista. Palvelujen tärkeyttä vastaajat arvioivat asteikolla 1-4 (1=ei lainkaan tärkeä, 2=ei kovin tärkeä, 3=tärkeä, 4=erittäin tärkeä). Elektronisten aineistojen hankinnan tärkeyden keskiarvoksi tuli 3,6, Nelli-portaalin 3,3 ja Haltin 3,3. Palveluissa onnistumista arvioitiin asteikolla 1-4 (1=huonosti, 2=ei kovin hyvin, 3=hyvin, 4=erittäin hyvin) . Elektronisten aineistojen hankinnan osalta onnistumisen keskiarvoksi tuli 3,1, Haltin 3 ja Nelli-portaalin 2,6. Kyselyssä esitettiin vastaajille myös joukko väittämiä, joita vastaajia pyydettiin arvioimaan. Vastaajat olivat melko yksimielisiä siitä, että palvelut ovat laadukkaita, henkilökunta on ammattitaitoista, toiminta on luotettavaa ja palveluja kehitetään innovatiivisesti. Eniten kehitettävää väittämien perusteella on siinä, että asiakkaat eivät tiedä keneen voivat ottaa yhteyttä ongelmatilanteissa eivätkä asiakkaat koe kirjastoverkkopalvelujen palveluita selkeänä palvelukokonaisuutena. (Liite 2)

Esitys:

lina Peltonen esittelee palvelukyselyn tuloksia. Keskustellaan tuloksista.

3. FinELibin lisensiointiperiaatteiden uusiminen

FinELib-konsortio on sitoutunut noudattamaan lisensioinnissa kansainvälisiä lisensiointiperiaatteita (Liber, ICOLC, Project COUNTER). Lisäksi konsortio on täydentänyt lisenssipolitiikkaa omilla e-kirjaperiaatteilla vuonna 2003 ja pitkäaikaiskäyttöperiaatteiden tarkistuksella vuonna 2004. Lisensiointiperiaatteet määrittävät sitä mitä asioita konsortion aineistohankintasopimuksissa tulee olla, esim. e-aineistojen hinnoittelua, käyttöehtoja ja muita sopimusehtoja koskevia vaatimuksia. Lisensiointiperiaatteissa myös määritellään, missä tapauksissa aineistohankinta toteutetaan konsortiohankintana. Osa periaatteista on ehdottomia, mikä tarkoittaa sitä, että konsortio ei voi solmia aineistosopimusta mikäli ehdottomia vaatimuksia ei ole sopimuksessa.

Lisensiointiperiaatteiden tulee olla realistiset mutta kuitenkin riittävän haasteelliset. Kansainväliset periaatteet ovat jo varsin vanhat, Liber vuodelta 1997, ICOLCin viimeisin päivitys on vuodelta 2004. Käyttäjien tarpeissa ja e-aineistoissa on tapahtunut muutoksia. Jotkut periaatteet ovat osoittautuneet epärealistiksi. Periaatteissa ei myöskään huomioida riittävästi yleisiä kirjastoja, aineistotyyppikohtaisia erilaisia käyttötarpeita eikä kustantajien ja välittäjien erilaista asemaa myyjänä.

Konsortion on syytä arvioida nykyisiä periaatteita ja määritellä mitkä ovat jatkossa täysin ehdottomia periaatteita eli sopimusta ei lainkaan synny jos periaate ei toteudu ja mitkä ovat muita lisensiointiperiaatteita eli ehdottomien jälkeen neuvotte- luissa priorisoitavia asioita. Lisäksi periaatteiden sisältöä tulee selkeyttää. On tehtävä myös päätös siitä minkä aineistotyyppien osalta periaatteet ovat ehdottomia ja onko eroa sillä lisensioidaanko aineisto omistajalta vai välittäjältä. E-kirjojen osalta on meneillään JISCin hanke, jossa pyritään yhdessä palveluntarjoajien kanssa löytämään hyväksyttävät e-kirjojen lisensiointiehdot. E-kirjojen osalta on syytä odottaa JISCin hankkeen tuloksia. (Liite 3)

Esitys:

Arja Tuuliniemi ja Paula Mikkonen esittelevät FinELibin nykyisiä lisensiointiperiaatteita ja niihin liittyviä muutostarpeita. Keskustellaan lisensiointiperiaatteista ja tehdään esitys ohjausryhmälle muutoksista.

4. Aineistojen käyttöliittymät FinELib-hankinnassa

FinELib-konsortiossa on erityisesti aineistojen kilpailutuksen yhteydessä keskusteltu siitä, että käyttöliittymä voi vaihtua kilpailutuksen myötä. Tällöin asiakkaiden ja henkilökunnan on opetettava käyttämään uutta käyttöliittymää. Käyttöliittymä voi myös toisen organisaation mielestä olla hyvä, mutta toinen organisaatio pitää sitä huonona. Jotkut toivovat, että mahdollisimman moni organisaation tilaama aineisto olisi käytössä saman käyttöliittymän kautta. Käyttäjien tottumukset vaikuttavat myös mieltymyksiin. Harvoin kaikki organisaatiot haluavat käyttää aineistoa saman käyttöliittymän kautta. Osa organisaatioista pitää tärkeämpänä sitä, että aineiston voi hankkia FinELibin kautta kuin sitä, että organisaatio voi valita haluamansa käyttöliittymän. Käyttöliittymien keskinäisiä eroja ei myöskään silloin pidetä merkittävänä.

Jos käyttöliittymiä halutaan arvioida osana virallista kilpailutusta tai osana palveluntarjoajien vertailua, arvioinnin ja vertailun tulee perustua objektiivisiin tekijöihin, jotka voidaan pisteyttää. Mitä tekijöitä nämä voisivat olla? Mikä olisi niiden painoarvo? Voisivatko FinELibin asiantuntijaryhmien jäsenet tehdä arvioinnin ja vertailun? Löytyykö kaikkien organisaatioiden mielestä objektiiviset kriteerit? Vaikka arviointi tehtäisiin, käyttöliittymävaihtoksia voi silti tulla ja osa organisaatioista voi joutua tilaamaan aineiston palveluntarjoajalta, jonka käyttöliittymä ei miellytä, ellei tilaa aineistoa suoraan palveluntarjoajalta.

Esitys:

Toni Vesterinen ja Arja Tuuliniemi kertovat käyttöliittymistä osana kilpailutusta. Keskustellaan käyttöliittymän merkityksestä aineistojen hankinnassa ja päätetään miten edetään.

5. E-kirjat

Kiinnostus e-kirjoihin on kasvanut vuosi vuodelta ja Suomessakin on jo useita e-kirjoihin liittyviä hankkeita vireillä. FinELib on hankkinut jonkin verran e-kirjapaketteja lähinnä tieteellistä käyttöä varten. Tarjonta ei kuitenkaan vielä läheskään vastaa kysyntää, ei määrällisesti eikä sisällöllisesti. Kirjastot toivovat lisää kurssikirjallisuutta sähköisessä muodossa. E-kirjalukijat ovat lisänneet kirjastojen asiakkaiden kiinnostusta sähköisessä muodossa olevaan kaunokirjallisuuteen.

Sähkökirjojen lukijoiden näkökulmasta on tärkeää, että sähkökirjojen käytössä hyödynnetään tekniikan suomat mahdollisuudet eikä rajoiteta käyttöoikeuksia niin, että sähköisten kirjojen käyttö vaikeutuu tai jopa estyy liiallisen monimutkaisuuden vuoksi. Miten löydetään malli, jossa kirjojen kustantajat voivat luottaa siihen, että e-kirja on toimiva, tuottava ja turvallinen liiketoimintamalli ja joka käyttäjien mielestä on riittävän helppo, yksinkertainen ja joustava käyttää? Syntykö markkinoille uusia toimijoita, jotka tarjoavat kustantajille teknisiä ratkaisuja sähköisten aineistojen käyttöön saattamiseen vai ottaako joku nykyisistä toimijoista tuon roolin vai tuottavatko kustantajat palvelut itse? Miten sähkökirjat hinnoitellaan?

Miten varmistetaan, että käyttöön otettavat käyttöoikeuksien hallintajärjestelmät eivät kohtuuttomasti hankaloita käyttöä?

Esitys:

Keskustellaan sähkökirjoista ja siitä miten tarjontaa voitaisiin edistää.

6. Nelli-portaaliin liittyviä ajankohtaisia asioita

Esitys:

Väinö Ala-Härkönen esittelee. Keskustellaan esittelystä.

7. Ajankohtaista kustannustoimialalla ja konsortiossa

7.1. Konsortioryhmän kuulumiset

7.2. UKSG-seminaari 12.-14.4.2010 Edinburgh, Skotlanti

<http://www.uksg.org/>

http://www.uksg.org/event/conference10/plenary_sessions/

http://www.uksg.org/event/conference10/breakout_sessions/

8. Muut asiat

9. Tiedotusasiat

9.1. Tilakustannukset vuoden 2010 budjetissa

Konsortioryhmän kokouksessa 1/2010 vuoden 2010 budjetin käsittelyn yhteydessä jäi epäselväksi, miten tilakustannukset kohdennetaan Kansalliskirjastossa. Tilakustannukset kohdennetaan kirjastoverkkopalvelut-tulosalueella todellisten kustannusten mukaisesti. Muiden tulosalueiden ja hallinnon tilakustannukset kohdennetaan hallinnon budjettiin.

9.2. FinELibin budjetti 2010

Konsortioryhmän kokouksessa 1/2010 esiteltiin FinELibin vielä vahvistamaton budjetti vuodelle 2010. Budjettiin ei ole kokouksen jälkeen tullut muutoksia.

9.3. Kansallinen digitaalinen kirjasto – tilannekatsaus

Kansallinen digitaalinen kirjasto –hankkeeseen on saatu kaksi sitovaa tarjousta. Hankintapäätöksen tekee KDK:n seurantaryhmä 22.6.2010. Pilotit (Jyväskylän yliopisto, Helmet, Turun maakuntakirjasto ja Kansalliskirjasto) alkavat näillä näkymin elokuussa ja pilotit kestävät kuusi kuukautta.

10. Seuraava kokous

11. Kokouksen päättäminen

LIITTEET

Liite 1: Konsortioryhmän pöytäkirja 1/2010

(http://www.kansalliskirjasto.fi/attachments/514xoyz0b/5oxAgTVYL/Files/CurrentFile/Konsortioryhma_poytakirja_1_2010.pdf)

Liite 2: Kansalliskirjaston kirjastoverkkopalvelujen palvelukysely

Liite 3: FinELibin lisensiointiperiaatteiden muutostarpeet